

hrvatska povijest na području Bačke. Svojim enciklopedijskim karakterom, navodom svakog spomena pojedinih mjesta u mađarskim, turskim i hrvatskim izvorima, bogatim bilješkama, te popisom više od 250 bibliografskih jedinica i pregledom arhivske građe iz devet arhiva, knjiga mora postati nezaobilaznim priručnikom svakom povjesničaru.

Darko Vitek

ANTE SEKULIĆ, Hrvatski srijemski mjestopisi, Zagreb 1997., 238 str.

U dosadašnjoj hrvatskoj historiografiji toponomastička istraživanja ne zauzimaju značajno mjesto premda uz povijesno-kritičku analizu pružaju mnogo novih saznanja. Knjiga Ante Sekulića »Hrvatski srijemski mjestopisi« pažnje je vrijedan izuzetak. Koristeći svu do sada objavljenu toponomastičku literaturu te neobjavljenu arhivsku građu kao osnovicu povijesnog istraživanja, autor daje cjelovitu sliku povijesti hrvatskog naroda i njegovih naselja u Srijemu.

Srijemska oblast jasno je omeđena sa sjeverne, južne i istočne strane rijekama Dunavom i Savom. Pri određivanju zapadnih granica ne možemo pronaći neku prirodnu prekretnicu koja bi ukazivala na posebnost Srijema u odnosu na ostatak Slavonije. Ta se činjenica odražava i na povijest Srijema, koju možemo promatrati jedino u sklopu hrvatske povijesti, dakako, ne zanemarujući utjecaje iz Srbije, Bosne i poglavito Mađarske. Zapadne granice često su se mijenjale, zavisile su od promjene veličine feudalnih posjeda, oblasnih ustrojstava, kotareva, općina i sl. Srijemska i Vukovska županija također su doživljivale mnogobrojne promjene, koje su u više slučajeva išle na štetu hrvatskog žiteljstva u Srijemu, poglavito u jugoslavenskoj zajednici, kada su se pri određivanju oblasnih granica izmjenjivala prirodna, gospodarska i etnička načela po volji vlastodržaca.

U dijelu knjige pod naslovom Pregled povijesti Srijema (25.–44.) A. Sekulić ukazuje na naseljenost srijemskog područja od antičkih vremena. Povijest Srijema u rimsko doba vezana je uz povijest grada Syrmiuma (Mitrovice). Mitrovica je prvobitno bila naselje Ilira, no kasnije je potpuno romanizirana. O veličini i značaju Syrmiuma govori podatak da je grad za Konstantina Velikog postao središtem provincije *Panonija II*.

Zbog njegovog geografskog i političkog položaja (Srijem je uvijek bio dodirna točka velikih država i civilizacija) Srijemom su se izmjenjivali mnogi vlastodršci, među kojima su značajniji bili Avari, Franci, Bizantinci, Bugari, Srbi. No, njegovu povijest ipak obilježavaju tri naroda: Mađari, koji svoju vlast uspostavljaju 1071. godine i koja je bila prisutna s prekidima sve do 1918. godine, zatim Turci (Srijem napuštaju 1699. godine) i Hrvati, koji u Srijemu predstavljaju najznačajniju etničku skupinu još iz vremena seobe.

A. Sekulić prati povijest hrvatskih institucija na području Srijema već od ustanaka Ljudevita Posavskog, te kroz Ugarsko kraljevstvo i Habsburšku monarhiju, kad je Srijem administrativno pripadao pod upravu Hrvatskog sabora. Tursko osvajanje donosi gotovo dvjestogodišnji prekid postojanja hrvatskih institucija u Srijemu. Ponovnom uspostavom županija 1745. godine osnovana je Srijemska županija s administrativnim središtem u Vukovaru, koja je pokrivala cjelokupno područje Srijema koje je bilo izvan vojne uprave. Kao sljedeću značajnu prekretnicu koja je obilježila povijest Srijema autor ističe ustanovljenje Vojvodine 1848. godine, koje je donijelo podjelu Srijema u dva

različita državna entiteta, a ta podjela s nešto drugačije ucrtanim granicama traje još i danas.

Osim pregleda povijesti hrvatskih institucija na području Srijema, A. Sekulić navodi u osnovnim crtama i crkvene prilike koje su u mnogočemu određivale povijest srijemske oblasti. Srijem su obuhvaćale dvije biskupije, Srijemska i Pečujska (A. Sekulić smatra da vukovski i morovički arhidakonat Pečujske biskupije pripadaju u srijemsku oblast), na području tih biskupija djelovali su mnogi redovi: pavlini, dominikanci, benediktinci, cisterciti, a svakako najznačajniju ulogu imali su franjevci. Autor posebice ističe djelatnost Jakova Markijskog i Ivana Kapistranskog, čija je borba za kršćansko pravovjerje ostavila značajan trag u hrvatskoj povijesti. Osim crkvenih vclikana, povijest Srijema obilježile su i ugledne obitelji koje su posjedovale naselja i imanja na srijemskom području. Najmoćnija i najveća vlastelinstva bila su u Iloku, Vukovaru, Zemunu, Karlovcima i Mitrovici.

U pregledu toponomastike u doturskom vremenu A. Sekulić prenosi podatke koje je iznio Stj. Pavičić u svom djelu *Vukovska župa*, te na osnovu njih zaključuje da je na zemljištu s desne strane rijeke Vuke te između Bosuta i Dunava živjelo u čvrstom nizu hrvatsko žiteljstvo, dok je s lijeve strane Vuke, pogotovo u donjem toku osim hrvatskog živjelo i mađarsko starosjedilačko stanovništvo. Istraživanje toponomastike u dotursko vrijeme koje je proveo Stj. Pavičić često je osporavano u hrvatskoj historiografiji, pa zaključivanje na osnovi tih podataka bez kritičke analize ostavlja dojam nepotpune eksplicacije problema. Kada se uz navedeno uzme u obzir i ograničenost prostora na kojem je istraživanje provedeno (Stj. Pavičić iznosi podatke za Vukovsku župu, a ne za cijeli Srijem koji je obuhvaćen *Hrvatskim srijemskim mjestopisima*), nameće se mogući prigovor A. Sekuliću da je nedovoljno obradio hrvatsku toponomastiku u vremenu prije turskog osvajanja Srijema.

Središnji dio knjige predstavlja Abecedni slijed imena srijemskih naselja (53.–209.), u kojem autor detaljno navodi sve izvore i literaturu u kojima se spominju u popisu navedena naselja. Najveću pozornost A. Sekulić pridaje Iloku i Vukovaru, za koje navodi, osim zemljopisnih odrednica, etimološkog određenja imena mjesta, statističkih podataka o stanovništvu, i detaljnu povijest mjesta od najstarijih spomena do suvremenih događanja. Obuhvaćajući sve dostupne segmente povijesti jednog mjesta (crkvena povijest, povijest velikaških obitelji, kulturna povijest itd.), A. Sekulić pruža cjelovitu sliku povijesti navedenih gradova. Naslovom *mjestopisi* zacrtan zadatak je velikim djelom ispunjen u pogledu Iloka i Vukovara, no za velik dio drugih mjesta autor se zadovoljava popisom izvora i literature, a u nekim slučajevima i kratkim pregledom povijesti navedenog mjesta. Osim toga, ostaje upitan kriterij kojega se autor drži pri određivanju naselja koja spadaju u srijemsko područje, jer u popisu nailazimo na mjesta koja se ne uvrštavaju često u granice Srijema (primjerice Slavonski Brod i Đakovo).

No, pored svega toga, *Hrvatski srijemski mjestopisi* izuzetno su značajno djelo za povijest srijemskog područja, koja je često bila zanemarivana u hrvatskoj historiografiji. Ova knjiga će svakako biti neizmjerena pomoć svakom povjesničaru svojim iscrpnim popisima literature i izvora, a izvršno opremljenim bilješkama, indeksima osobnih imena i toponima ona postaje nezaobilazno pomagalo pri proučavanju povijesti Srijema.

Darko Vitek